

нього СРСР. З початку 90-х років на підприємстві було створено і сертифіковано шість типів нових авіаційних двигунів і чотири типи наземних модифікацій, започатковано розроблення ще 10 двигунів.

Значну увагу вчений приділяє підготовці наукових і технічних кадрів. Він професор кафедри конструкції і міцності авіаційних двигунів Харківського національного аерокосмічного університету «ХАІ». Сім його учнів захистили дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата технічних наук, ще група спеціалістів працює під його керівництвом над підготовкою докторських і кандидатських дисертацій.

За успішне вирішення державних завдань, вагомий внесок у розвиток науки і техніки Ф.М. Муравченко нагороджений медалями і орденами: «Трудового Червоного прапора» (1971), «Жовтневої революції» (1981), «За заслуги» III ступеня (1994), «За заслуги» II ступеня (1999), «За заслуги» I ступеня (2005). 2002 року він удостоєний звання «Герой України». Учений — лауреат Державної премії СРСР (1984) і Державної премії України (1994).

Наукова громадськість, колеги та учні щиро вітають Федора Михайловича з ювілеєм, бажають йому міцного здоров'я, плідної праці та нових відкриттів на благо Вітчизни.

70-річчя члена-кореспондента НАН України І.Г. СКРИПАЛЯ

11 березня виповнилося 70 років відомому мікробіологові члену-кореспонденту НАН України Іванові Гавриловичу Скрипалю.

І.Г. Скрипаль народився 1939 р. у с. Скрипалі Роменського району Сумської області в селянській родині. Після праці дизелістом на нафтовидобувних свердловинах Харківської області вступив до Української сільськогосподарської академії (Київ). Отримав диплом зі спеціальності «захист рослин», деякий час працював агрономом-інспектором зовнішнього контрольо-карантинного пункту Державної карантинної інспекції СРСР (Миколаїв). Після закінчення в 1968 р. денного відділення аспірантури при Інституті мікробіології і вірусології (ІМВ) ім. Д.К. Заболотного АН УРСР працював молодшим науковим співробітником, а з 1969 — ученим секретарем ІМВ АН УРСР. З 1980 р. наукова діяльність Івана

Гавриловича пов'язана з організацією спочатку лабораторії, а потім відділу мікоплазмалогії, який він очолював із 1983 до 2004 р. З 1984 р. І.Г. Скрипаль заступник директора Інституту мікробіології і вірусології ім. Д.К. Заболотного НАН України з наукової роботи. У 1969 р. він захистив кандидатську, а в 1984 р. — докторську дисертації. З 1992 р. І.Г. Скрипаль — член-кореспондент Національної академії наук України.

Ювіляр зробив значний внесок у розвиток загальної та молекулярної біології молікутів (мікоплазм), започаткував у країні новий напрям — фітомікоплазмалогію. До його загальнонавчених праць належать дослідження фундаментальних основ патогенності молікутів, теоретичне і практичне підтвердження причин поліфітопатогенності одних мікоплазм і високої спеціалізації других.

Під керівництвом І.Г. Скрипаля здійснювалося вивчення молекулярної природи ре-

цепторів мікоплазм, що визначають їхню органотропність та адгезію на тканинах уражуваних молікутами організмів. Установлено вуглеводну специфічність цих рецепторів у патогенних штамів і розроблено синтетичні вуглеводні з відповідною структурою для ефективного блокування адгезивних властивостей патогенних видів мікоплазм. Новий підхід до боротьби з мікоплазмозом став, зокрема, підставою для розроблення теорії про фундаментальні основи патогенності «жовтяниць» рослин. Результати цих досліджень отримали високу оцінку, і в 1996 р. Івана Гавриловича із співавторами було нагороджено Премією ім. Д.К. Заболотного НАН України.

За радянських часів І.Г. Скрипаль працював у біологічних лабораторіях Данії та США. Здобутий досвід він використав для розвитку вітчизняної мікоплазмології. Його дослідження сягнули молекулярно-біологічного рівня, а новітні методи, застосовані під час вивчення тонких механізмів життєдіяльності мікоплазм, допомогли отримати надзвичайно важливі результати. Роботи вченого були визнані і оцінені міжнародною науковою спільнотою. Слід відзначити, що у 8-му виданні визначника мікроорганізмів Бергі (1984) було наведено новий систематичний таксон — родину *Spiroplasmataceae*, запропонований І.Г. Скрипалем. Іван Гаврилович не залишає класичних досліджень, спрямованих на уточнення таксономії та філогенетичного походження молікутів. На підставі розбіжностей у біологічних властивостях він рекомендував у класі *Mollicutes*, порядку III *Acholeplasmatales*, родині I *Acholeplasmataceae* заснувати новий рід II *Pluraplasma* gen. nov. і його перший вид *Pluraplasma granulatum* sp. Nov. (2007).

Одночасно з вивченням фундаментальних особливостей молікутів І.Г. Скрипаль значну увагу приділяє дослідженню впливу речовин різної природи з метою контро-

лювання життєдіяльності мікоплазм. Слід відзначити, що деякі з таких речовин було вивчено вперше, проте найбільш цікаві результати були одержані під час дослідження дії на молікути таких речовин, як 6-азацитидин, вуглеводні сполуки і синтетичні олігонуклеотиди. Учений запропонував принципово новий підхід: створення і застосування синтетичних олігонуклеотидів як суперспецифічних антимікробних засобів генно-спрямованої дії. У ролі мішені впливу на шкідливі організми вперше запропоновано використовувати унікальні нуклеїнові послідовності — так звані сигнатурні ділянки їхніх рибосомних РНК, які властиві тільки окремим родинам, родам та видам мікроорганізмів і наявність яких установлена в більшості збудників хвороб людини й тварин. На цей винахід І.Г. Скрипаль із співавторами отримав Міжнародний патент, а у 2001 р. він став лауреатом Державної премії України в галузі науки і техніки.

Протягом тривалого часу наукові інтереси Івана Гавриловича були пов'язані з вивченням тонких механізмів персистенції молікутів у організмах вищих еукаріотів. Важливе наукове і практичне значення має запропонована ним гіпотеза, що стосується молекулярних основ стійкості людей до СНІДу і ґрунтується на антигенних відмінностях груп крові людей. Завдяки зусиллям І.Г. Скрипалю поповнилася Національна колекція мікроорганізмів України, музею якої налічує понад 50 штамів молікутів, багато з яких унікальні.

Учений — автор понад 360 наукових публікацій, зокрема монографій і довідників, з актуальних питань молекулярної біології мікоплазм, їхніх цитології і систематики. Праці І.Г. Скрипалю загальноновизнані, широкоцитовані у вітчизняних і зарубіжних монографіях та журналах, їх практично застосовують у таких галузях, як охорона здоров'я, ветеринарія і захист рослин. Учений розробив низку методів дослідження

молекулярно-біологічних властивостей молекулів, які узагальнені в методичних рекомендаціях та оглядах літератури. Іван Гаврилович виховав цілу когорту фахівців у галузі мікоплазмології, які працюють в Україні та за її межами.

І.Г. Скрипаль проводить велику науково-організаційну роботу як заступник головного редактора «Мікробіологічного журналу», заступник голови спеціалізованої ради із захисту докторських дисертацій при ІМВ ім. Д.К. Заболотного НАН

України, член президії Товариства мікробіологів України.

За наукові ідеї та розробки Іван Гаврилович неодноразово був удостоєний міжнародних почесних відзнак. За вагомий внесок у розвиток вітчизняної науки у 2003 р. І.Г. Скрипалю присвоєно високе звання «Заслужений діяч науки і техніки України».

Наукова громадськість, колеги та учні сердечно вітають Івана Гавриловича з ювілеєм, бажають йому здоров'я, натхненної праці на благо Вітчизни.